

การเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนข้อเท็จจริงในคดีอาญาของเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์ และวินิจฉัยร้องทุกข์ ตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528

สมบุญ วชิรบุญสุข¹ สุขสมัย สุทธิบัติ² สมจิตร ทองศรี³

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในการสืบสวนข้อเท็จจริงแก่เจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ในการรวบรวมพยานหลักฐานผู้กระทำผิดคดีอาญาตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 โดยการนำแนวคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง ทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลาง ทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลาง ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 และมาตรการสืบสวนสอบสวนของสหรัฐอเมริกา มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์พบว่า มาตรการในการสืบสวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน มีความล้าสมัยทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะการสืบสวนข้อเท็จจริงความผิดในคดีอาญาที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรและมีวิธีการปิดบังอำพรางซ่อนเร้นพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งยากแก่การตรวจสอบและยึดไว้เพื่อเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญา ดังนั้น การกำหนดให้อำนาจในการเรียกพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลระบบสื่อสารโทรคมนาคมหรือข้อมูลทางคอมพิวเตอร์หรือบัญชีธนาคารและอำนาจในการตรวจค้นเคหสถานหรือสถานที่ใดหรือยานพาหนะเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่เจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ในการแสวงหาพยานหลักฐานในการปราบปรามกลุ่มอาชญากรรมที่หลอกลวงคนไทยไปทำงานในต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ; พยานหลักฐาน; จัดหางาน; คนหางาน;
พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

สมบุญ วชิรบุญสุข, สุขสมัย สุทธิบัติ และสมจิตร ทองศรี. (2567). การเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนข้อเท็จจริงในคดีอาญาของเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 14(3), 592-605.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: lawofficewbs@gmail.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อดีตผู้พิพากษาศาลฎีกา สำนักงานศาลยุติธรรม

Increasing the Efficiency of Investigations into Criminal Cases by Officers Receiving Complaints and Adjudicating Complaints in Accordance with the Employment Arrangement and Jobseeker Protection Act, B.E. 2528

Somboon Washiraboonsook¹ Suksami Sutthibodee² Somchit Thongsri³

Abstract

This academic article aims to analyze the measures for seeking evidence in the investigation of complaints and grievance diagnosis officers in collecting evidence of criminal offenders in accordance with the Employment Arrangement and Jobseeker Protection Act, B.E. 2528 by using economic crime concept, differential association theory, techniques of neutralization, financial crime theory, United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000, investigative measures of the United States as the framework for analysis.

Findings are as follows: Measures for investigating facts according to the Employment Arrangement and Jobseeker Protection Act, B.E. 2528 that are currently in force are outdated and therefore not consistent with the current situation. Especially investigating the facts in criminal cases linked to organized crime groups and having methods of hiding electronic evidence which are difficult to inspect and seize as evidence in criminal proceedings. Therefore, specifying the power to call for evidence that is telecommunications system data or computer data or bank accounts and the power to search homes or any places or vehicles in order to obtain evidence related to an offense. It increases the efficiency of officers receiving complaints and adjudicating complaints in seeking evidence to effectively suppress criminal groups that defraud Thai people to work abroad.

Keywords: Economic Crime; Evidence; Employment Arrangement; Jobseeker; Employment Arrangement and Jobseeker Protection Act, B.E. 2528

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Washiraboonsook, S., Sutthibodee, S., & Thongsri, S. (2024). Increasing the efficiency of investigations into criminal cases by officers receiving complaints and adjudicating complaints in accordance with the Employment Arrangement and Jobseeker Protection Act, B.E. 2528. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 14(3), 592-605.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: lawofficewbs@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³ Former, Supreme Court Justice, Office of the Judiciary

บทนำ

ประเทศไทยภายหลังสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย มีการเคลื่อนย้ายแรงงานไทยเดินทางไปทำงานในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2565 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2566 มีแรงงานไทยเดินทางไปทำงานต่างประเทศจำนวน 113,186 คน โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2565 มีการอนุญาตให้แรงงานไทยเดินทางไปทำงานต่างประเทศมากถึงจำนวน 88,164 คน และปี พ.ศ. 2566 หากนับเฉพาะถึงเดือนมีนาคม มีจำนวนถึง 25,022 คน (PPTV36, 2023) แสดงให้เห็นว่า ตลาดแรงงานในต่างประเทศยังมีความต้องการแรงงานไทยอีกเป็นจำนวนมาก สำหรับการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในต่างประเทศของประเทศไทยนั้น โดยรัฐบาลไทยได้กำหนดนโยบายการจัดส่งแรงงานไปทำงานในต่างประเทศไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่งผลทำให้มีการนำรายได้ส่งกลับเข้ามาในประเทศไทยซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก ประกอบกับการพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดช่องทางในการแสวงหาโอกาสในการทำงานในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ผ่านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ รวมทั้งช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ทำให้แรงงานคนไทยมีความต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศและเป็นสาเหตุให้ถูกหลอกลวงจากบริษัทจัดหางานหรือกลุ่มมีฉ้อฉล นายหน้า ผู้ชักชวน (สาย) มีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2563-2565 กรมการจัดหางานได้รับเรื่องร้องทุกข์ กรณีสายหรือนายหน้าหลอกลวงคนหางานไปทำงานต่างประเทศ 1,548 ราย คิดเป็นมูลค่าความเสียหายกว่า 102,425,550 บาท (Department of Employment, 2017) ร้องทุกข์กล่าวโทษตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 แล้ว 881 ราย และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีการดำเนินคดีสายหรือนายหน้าเถื่อน 105 ราย

คิดเป็นมูลค่าความเสียหาย จำนวน 18,129,797 บาท ส่วนปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีการดำเนินคดีสายหรือนายหน้าเถื่อนแล้ว 4 ราย คิดเป็นมูลค่าความเสียหาย จำนวน 467,000 บาท (Department of Employment, 2020)

กรมการจัดหางาน ในฐานะเป็นหน่วยงานในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ มีอำนาจในการตรวจสอบการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 มีการกำหนดบทบัญญัติให้ความคุ้มครองคนหางานที่ประสงค์จะเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ ตั้งแต่ขั้นตอนการสมัครกับผู้รับอนุญาตจัดหางานไปจนถึงคนหางานได้รับการจัดส่งไปทำงานกับนายจ้างในต่างประเทศจนครบตามสัญญา ซึ่งหากปรากฏว่าคนหางานสมัครงานแล้วไม่ได้รับการจัดส่งไปทำงาน หรือจัดส่งไปทำงานแล้วปรากฏว่าไม่ได้รับค่าจ้าง สวัสดิการ หรือสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ตรงตามที่กำหนดไว้ในสัญญาจัดหางาน รวมถึงการถูกหลอกลวงว่าสามารถจัดส่งไปทำงานในต่างประเทศได้ โดยใช้วิธีการปิดบังข้อเท็จจริงบางส่วนหรือทั้งหมด หรือใช้สายหรือนายหน้าเป็นเครื่องมือร่วมกันหลอกลวงหรือจัดหางานโดยไม่ได้รับอนุญาต ทำให้คนหางานหรือแรงงานหลงเชื่อและเป็นเหยื่อสูญเสียเงินและทรัพย์สิน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากช่องทางรูปแบบการหลอกลวงมีลักษณะการหลอกลวงคนหางานเพื่อไปทำงานในต่างประเทศเป็นลักษณะรูปแบบวิธีการกระทำความผิดที่ซับซ้อน และใช้เครื่องมือสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์เป็นช่องทาง และผู้กระทำความผิดจะปกปิดอำพรางความผิด ทำให้ตรวจสอบความเชื่อมโยงการกระทำความผิดเป็นไปได้อย่างยาก เมื่อคนหางานซึ่งเป็นผู้เสียหายมาร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ขอให้ช่วยเหลือตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่จึงต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามอำนาจหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับเรื่องร้องทุกข์ต้องดำเนินการตรวจสอบ

ข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวง ได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ที่เกี่ยวข้อง ทุกชนิด เพื่อที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานจากการสอบปากคำ การขอให้ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนไปจนถึงการดำเนินการร้องทุกข์ กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน แต่บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ยังไม่เพียงพอในการแสวงหาพยานหลักฐานในการสืบสวนข้อเท็จจริงตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์

ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ มีบทบาทที่สำคัญและจำเป็นในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน จึงต้องมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานในการแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาตรวจสอบว่ามีการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือไม่ ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 อย่างถูกต้อง เป็นธรรมและรวดเร็ว และให้เกิดประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับเรื่องร้องทุกข์มากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

รูปแบบอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาก้าวหน้า ในด้านการธุรกิจภาคอุตสาหกรรม แรงงานการขนส่ง รวมถึงเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องทำให้มีการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบที่มีการประกอบธุรกิจลักษณะที่สลับซับซ้อน ทำให้รูปแบบอาชญากรรมประเภทนี้ยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นซึ่งผู้กระทำความผิดลักษณะนี้มักจะเป็นผู้มีอิทธิพลในวงการธุรกิจ และการเมืองก่อให้เกิดกรณีกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถ

บังคับใช้กับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทุกกรณีอย่างครอบคลุม มีการอาศัยช่องว่างกฎหมายเพื่อแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบและมีการหลบเลี่ยงมาตรการทางกฎหมายได้ ดังนั้น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจึงเป็นการกระทำความผิดที่มีผลกระทบร้ายแรงต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเศนั้น ๆ

ผู้ที่เป็นอาชญากรทางเศรษฐกิจ มักมีแรงจูงใจทางด้านผลประโยชน์และด้านการเงิน โดยการปกปิดซ่อนเร้นเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินหรือให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือทางส่วนตัว บางครั้งผู้ที่เป็นอาชญากรทางเศรษฐกิจเป็นผู้มีฐานะ มีชื่อเสียง มีอำนาจหรืออิทธิพลในสังคมที่เป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชนในลักษณะของการบ่อนทำลายเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยอาชญากรทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่มักมีลักษณะดังนี้

1. อาชญากรทางเศรษฐกิจมักมีภูมิหลังดีกว่า อาชญากรธรรมดา อีกทั้งยังมีความเฉลียวฉลาดที่เหนือกว่า มีความสุภาพ นิ่มนวลเช่นสุภาพชน พูดจาหวานล่อล่มีจิตวิทยาสูง สร้างความน่าเชื่อถือไว้วางใจแก่คนทั่วไปด้วยภาพพจน์ที่ดี เช่นนี้จึงแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบได้อย่างไม่มีใครสงสัยว่าเป็นอาชญากร ประกอบกับผลตอบแทนในการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจสูง ทำให้อาชญากรทางเศรษฐกิจสามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมชั้นสูง มีความเป็นอยู่ที่ร่ำรวย มีฐานะ มีหน้าตาในสังคม ความยากจนแทบจะไม่มีส่วนสัมพันธ์กับการเกิดอาชญากรรมประเภทนี้ ในทางตรงกันข้ามสถานภาพที่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หรือมีบุคคลที่มีอิทธิพลสนับสนุน คุ้มครองอยู่เบื้องหลังกลับเป็นปัจจัยเสริมช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้กระทำความผิดประกอบอาชญากรรมได้ง่ายขึ้น

2. มีความสามารถในการกระทำความผิดสูง มักเป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญงานด้านเดียวกับเรื่องที่จะกระทำหรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะกระทำ

มีการใช้เทคนิคที่มีประสิทธิภาพสูงในการกระทำผิด มีการวางระเบียบแบบแผนดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีขั้นตอน สามารถกลบเกลื่อนข้อมูลหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องในการกระทำ ความผิดได้เป็นอย่างดีจึงยากแก่การสอบสวนจับกุม

3. แรงจูงใจที่กระตุ้นให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น มักจะไม่ได้มาจากการผูกพยาบาทอาฆาตแค้นหรือเกี่ยวข้องกับจิตสำนึกทางศีลธรรม ผู้กระทำผิดมักจะไม่สำนึกว่าการกระทำของตนผิดหรือขัดแย้งกับศีลธรรม ตรงข้ามผู้กระทำผิดอาจคิดว่าเป็นเรื่องของฝีมือ เป็นการท้าทายความสามารถความชำนาญที่ตนมีอยู่ โดยมีผลตอบแทนจำนวนมากเป็นรางวัล

4. ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีจิตใจโหดเหี้ยมอำมหิต บางครั้งผู้กระทำผิดอาจจะได้ไม่คำนึงถึงหรือรู้ไม่เท่าทันการณ์ว่าผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้นจะก่อให้เกิดผลเสียหายร้ายแรงเพียงใด มักเป็นผู้ที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมโดยสิ้นเชิง

5. การกระทำผิดมักไม่กระทำเพียงคนเดียว เพราะการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมักเกิดกับองค์กรที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งมีการจัดระเบียบการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนหลายขั้นตอน จึงเป็นการยากที่กระทำความผิดให้สำเร็จได้ลำพังคนเดียว โดยมากมักจะมีผู้สนับสนุนหรือร่วมลงมือปฏิบัติด้วยกันเป็นทีม ยิ่งจำนวนทุนทรัพย์ในคดีสูงเพียงใดจำนวนผู้กระทำจะยิ่งมากขึ้นตามไปด้วย หากเป็นการกระทำผิดในองค์กรมักจะมีบุคคลในองค์กรนั้นรู้เห็นเป็นใจหรือร่วมดำเนินการด้วยเป็นขบวนการ ทำให้ยากแก่การสืบหาต้นตอเพราะมีผู้กระทำความผิดร่วมมือโยงโยกันหลายระดับชั้น

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง

Edwin H. Sutherland เป็นบุคคลแรกที่ก่อรูปทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (differential association theory) ขึ้นมาโดยตั้งคำถามหลักไว้ว่า

เหตุใดอาชญากรรมคอเช็ตขาว (white collar crime) จึงมองพฤติกรรมในเชิงธุรกิจที่ผิดกฎหมายของตนเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ ซึ่งได้ข้อสรุปว่า คนเรานั้นจะกลายเป็นอาชญากรได้ต้องผ่านการเรียนรู้จากการดำรงชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพจนมีทัศนคติ ค่านิยม และแรงจูงใจที่ทำให้มองว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่ไม่น่าเคารพปฏิบัติตาม หรือแปลความหมายของสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ไปในทางที่เห็นว่าการละเมิดกฎหมายเป็นสิ่งที่พึงกระทำ และจากการเรียนรู้และรับอุดมการณ์ที่ได้ถ่ายทอดออกมาด้วยคำที่ตอกย้ำจากผู้คนในวงธุรกิจว่า “ธุรกิจก็คือธุรกิจ” จนกลายเป็นหลักประจำใจทำให้พวกเขาสามารถอ้างเหตุผลแก้ตัวได้เป็นอย่างดี Sutherland มองว่า พฤติกรรมการกระทำความผิดเป็นสิ่งที่มิได้มีมาแต่กำเนิดหรือสืบทอดทางสายเลือดกรรมพันธุ์ ผู้กระทำความผิดมิได้เริ่มต้นด้วยความคิดที่จะก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หากแต่เริ่มต้นชีวิตเช่นปัญญาชนทั่ว ๆ ไปที่ต้องการงานที่มั่นคงที่มีรายได้สูงและทุกคนแล้วแต่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพให้มีผลตอบแทนมากที่สุด มีการติดต่อคบหาสมาคมทั้งทางตรงและทางอ้อมกับบรรดาผู้ที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากรรมบ้างแล้ว เริ่มจากการเรียนรู้พฤติกรรมและรับเอาวิธีการในการประกอบอาชญากรรมและถูกดูดกลืนเข้าไปสู่ระบบแห่งพฤติกรรมนั้นในที่สุด (Bernard, 2024)

ทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลาง

ทฤษฎีนี้ เห็นว่า การกระทำความผิดมิได้เกิดจากการเรียนรู้แต่เกิดจากพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน โดยการใช้เหตุผลเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนให้ผลจากการที่ถูกกำหนดของสังคมและช่วยลดความละเอียดต่อการกระทำ ความผิด ฉะนั้น ผู้กระทำความผิดจึงกระทำความผิดไปโดยไม่รู้ว่าตนเองกระทำความผิด ปฏิเสธความรับผิดชอบโดยอ้างว่ากระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือปฏิเสธผู้เสียหาย โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เสียหาย

เป็นรัฐบาลในประเทศโลกที่ 3 โดยเชื่อว่าไม่มีผู้เสียหายอย่างแท้จริง ในบางกรณีผู้กระทำความผิดจะประณามผู้ที่ประณามตนเพื่อเป็นข้ออ้างในการประกอบอาชญากรรม เช่น กรณีที่รัฐได้ออกกฎหมายมาบังคับหรือควบคุมการดำเนินการทางธุรกิจผู้บริหารมักจะหาข้อแก้ตัวในการหลีกเลี่ยงกฎหมาย ซึ่งข้อแก้ตัวเหล่านี้ช่วยลดล้างความรู้สึกละอายใจทำให้อาชญากรทำผิดกฎหมายได้อย่างสนิทใจ

ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน

“อาชญากรรมทางการเงิน” หมายถึง ความผิดฉ้อโกงหรือหลอกลวงการประทุพติมิชอบหรือการใช้ข้อมูลในทางที่ผิดเกี่ยวกับตลาดการเงิน การฉ้อโกงการฟอกเงิน และเงินทุนเกี่ยวกับการก่อการร้าย (Ryder, 2011) ฉะนั้น บุคคลที่กระทำความผิดดังกล่าวจะถูกเรียกว่า เป็นอาชญากรรมทางการเงิน

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หลักการในการสืบสวนข้อเท็จจริงในกรณีที่พบลักษณะการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ต้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวง ได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ที่เกี่ยวข้องทุกชนิด เพื่อที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานจากการสอบปากคำ การขอให้ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีมาตรการสืบสวนข้อเท็จจริงตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. มาตรการสืบสวนข้อเท็จจริงตามกฎหมายระหว่างประเทศ: อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร

ค.ศ. 2000 (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำของมาตรฐานทางกฎหมายอันเนื่องมาจากระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน ส่งเสริมความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางกฎหมายของประเทศต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการยกเว้นกฎหมายเพื่อดำเนินการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอนุสัญญานี้กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรการฟอกเงิน การทุจริต และการขัดขวางความยุติธรรม

2. มาตรการสืบสวนสอบสวนของสหรัฐอเมริกา

หลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (basis for investigation) เป็นวิธีปฏิบัติในการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมพยานหลักฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีเพื่อนำไปพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องหา ซึ่งการสืบสวนสอบสวนในลักษณะที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการหลอกลวงฉ้อโกง การสืบสวนแสวงหาพยานหลักฐานสามารถกระทำได้ 2 กรณี ดังนี้

กรณีแรก สืบสวนจากการแกะรอยทรัพย์สินหรือธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงินเพื่อนำไปสู่พยานหลักฐานที่อาจจะระบุตัวผู้กระทำความผิด

กรณีที่สอง การขยายผลความเชื่อมโยงการดำเนินการผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในที่อยู่เบื้องหลัง รวมทั้งติดตามยึดทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไปให้กับผู้เสียหาย

2.1 มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (compulsory measures to obtain evidence) เหล่านี้ หมายความว่ารวมถึงการใช้หมายค้นและเครื่องมืออย่างอื่นเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของการกระทำความผิดทางอาญาที่มีอาจได้รับโดยใช้มาตรการอื่น การใช้อำนาจเหล่านี้ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างทันทั่วทั้งที่ ช่วยลดโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะทำลายเอกสารและพยานหลักฐานในการยึดพยานเอกสารนั้น ผู้สืบสวนสอบสวนควรยึดและตรวจสอบระบบคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่นด้วย การใช้บังคับอำนาจเหล่านี้ควรวางแผนอย่างเหมาะสมและดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แนวนโยบายและกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญา นอกเหนือไปจากนั้น การคุ้มครองพยานหลักฐานให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้สืบสวนสอบสวนควรปฏิบัติตามแนวนโยบายและกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาที่เหมาะสม ซึ่งทำให้มั่นใจเรื่องการจัดการพยานหลักฐานอย่างเหมาะสม การปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาเช่นนี้จะช่วยคุ้มครองพยานหลักฐานให้มีความสมบูรณ์ เมื่อเข้าไปสู่การดำเนินคดีตามกฎหมายของศาล หากผู้สืบสวนสอบสวนพบพยานหลักฐานที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงทางคอมพิวเตอร์หรือสื่อดิจิทัลอื่นใด ผู้สืบสวนสอบสวนต้องพิจารณาความมีคุณค่าของพยานหลักฐานที่มีอยู่ด้วย (The Financial Action Task Force, 2012, pp. 25-26)

2.2 การสอบปากคำ

การใช้วิธีการสอบปากคำ เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ผู้สืบสวนสอบสวนควรพยายามที่จะรับฟังถ้อยคำโดยสมัครใจของผู้ต้องสงสัยและพยานบุคคล อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ต้องสงสัยหรือพยานบุคคลไม่สมัครใจในการให้ปากคำนั้น อาจต้องดำเนินการเพื่อให้มีคำให้การตามบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีอยู่ การสอบปากคำดังกล่าว

ยังไม่ควรเริ่มต้นจนกว่าจะได้มีการเรียกร้องความร่วมมือจากผู้ต้องสงสัยและพยานบุคคลและได้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบเรื่องผลกระทบของการสืบสวนสอบสวนและผลกระทบการสอบปากคำให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้สามารถใช้เป็นพยานเอกสารได้ ผู้สืบสวนสอบสวนควรพิจารณาการได้รับพยานหลักฐานทางกฎหมายทั้งหมดอันจะเป็นการช่วยยืนยันในเรื่องคำให้การและคำแถลงรายงานการสอบปากคำที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะเป็นการฟื้นความจำของผู้สืบสวนสอบสวนและความทรงจำให้เหตุการณ์ต่าง ๆ ของพยานบุคคลในระหว่างการดำเนินคดีตามกฎหมายอาญา (The Financial Action Task Force, 2012, p. 26)

3. มาตรการสืบสวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528

พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ได้กำหนดบทบัญญัติในการให้ความคุ้มครองคนหางานที่ประสงค์จะเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ ตั้งแต่ขั้นตอนการสมัครงานกับผู้รับอนุญาตจัดหางานไปจนถึงเมื่อคนหางานได้รับการจัดส่งไปทำงานกับนายจ้างในต่างประเทศจนครบกำหนดตามสัญญาจ้าง โดยหากคนหางานสมัครงานแล้วไม่ได้รับการจัดส่งไปทำงาน หรือเมื่อคนหางานได้รับการจัดส่งไปทำงานแล้วปรากฏว่าไม่ได้รับค่าจ้าง สวัสดิการ หรือสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ตรงตามที่กำหนดไว้ในสัญญาจัดหางาน คนหางานสามารถใช้สิทธิร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ขอให้ช่วยเหลือตามกฎหมาย ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามอำนาจหน้าที่ และกรอบระยะเวลาตามกฎหมายกำหนดและหากเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบว่า ผู้รับอนุญาตจัดหางานรายใด กระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 โดยมีพยานหลักฐานเชื่อมโยงการกระทำความผิดดังกล่าวอย่างชัดเจนและสมบูรณ์ ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกดำเนินการลงโทษทางปกครองและดำเนินคดีอาญาตามลำดับ และ

ผู้ถูกกล่าวหาอาจใช้สิทธิยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อโต้แย้งคำสั่งของเจ้าหน้าที่ หรือฟ้องเรียกค่าชดเชยทางแพ่งกับกรมการจัดหางานและเจ้าหน้าที่เจ้าของเรื่องในข้อหาละเมิดทำให้สูญเสียทรัพย์สินหรือโอกาสในการประกอบอาชีพ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาขบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินคดีอาญา ผู้รับอนุญาตจัดหางานซึ่งมีขบวนการและขั้นตอนที่สลับซับซ้อนตั้งแต่การรับเรื่องร้องทุกข์สอบข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดไปจนถึงการดำเนินการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน การติดตามผลคดี การบังคับคดี รวมถึงการแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ร้องทุกข์ทราบ

3.1 ขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐาน

การกล่าวโทษแจ้งความร้องทุกข์ก็ถือว่าเป็นการเริ่มต้นของกระบวนการดำเนินคดี การแจ้งความร้องทุกข์โดยทั่วไป หมายถึง การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้นจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ได้ ซึ่งการกระทำทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ดังนั้นลักษณะการร้องทุกข์ต้องมີลักษณะดังนี้

- (1) มีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น
- (2) จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ได้
- (3) ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย
- (4) มีการกล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่
- (5) กล่าวหาโดยเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

ขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดี มีดังนี้

- (1) เจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบการกระทำความผิดหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528
 - (2) มีการร้องทุกข์จากคนหางาน
- เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบการกระทำความผิด

เจ้าหน้าที่ออกตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายตามปกติ หรือตรวจสอบตามข้อร้องเรียนตามสถานประกอบการจัดหางานที่กระทำความผิด รวมทั้งสายหรือนายหน้าจัดหางานหรือสถานที่ที่ได้รับการร้องเรียนว่ามีการจัดหางาน

(1) กรณีบริษัทจัดหางาน สอบปากคำผู้รับอนุญาตหรือผู้มีอำนาจสูงสุดของสถานประกอบการนั้น หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยละเอียด โดยชี้แจงข้อกฎหมายและขั้นตอนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ให้ผู้รับอนุญาตทราบ ในการสอบปากคำให้ผู้รับอนุญาตหรือผู้ให้การแทนลงลายมือชื่อในบันทึกคำให้การ จากนั้นเจ้าหน้าที่ลงลายมือชื่อบันทึกคำให้การและเจ้าหน้าที่พยานลงชื่อในบันทึกและรวบรวมพยานหลักฐานเอกสารที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงการกระทำความผิดด้วยการจัดทำบัญชีบันทึกรายการเอกสารที่รวบรวมโดยละเอียดให้ผู้จัดการหรือผู้มีอำนาจในสถานประกอบการนั้นลงลายมือชื่อรับทราบและยินยอมก่อนยึดเอา มา จากนั้นทำสรุปสำนวนข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ข้อพิจารณาและความเห็นลงโทษทางทะเบียน และดำเนินคดีอาญาให้อธิบดีลงนามเห็นชอบ จากนั้นนำเรื่องเข้าสู่คณะทำงานกลั่นกรองเรื่องที่เสนอลงโทษทางทะเบียน หักหลักประกันและดำเนินคดีอาญาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยกลั่นกรองก่อนลงมติให้ดำเนินการต่อไป

(2) กรณีสายหรือนายหน้าจัดหางาน เมื่อพบเห็นผู้กระทำความผิดโดยมีพยานหลักฐานชัดเจนว่าได้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ต้องรีบร้องทุกข์กล่าวต่อพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่กระทำความผิดนั้น เพื่อให้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดดังกล่าวต่อไป

3.2 มาตรการในการสืบสวนข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่ในการรับเรื่องราวร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์

ในการแสวงหาพยานหลักฐานในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่ พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ได้กำหนดอำนาจให้แก่

เจ้าหน้าที่ไว้ในมาตรา 67 โดยในการปฏิบัติหน้าที่ให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในสำนักงานหรือสถานที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานการฝึกงาน หรือการทดสอบฝีมือในเวลากลางวันหรือในขณะทำการ เพื่อตรวจสอบและควบคุมให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(2) ยึดหรืออายัดสมุดทะเบียน บัญชี เอกสารหรือหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางาน การฝึกงาน หรือการทดสอบฝีมือ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(3) เรียกหรือสั่งให้ผู้รับอนุญาตจัดหางาน ผู้จัดการตัวแทนจัดหางาน ลูกจ้าง คนหางานผู้ส่งคนไปฝึกงาน คนฝึกงาน ผู้รับอนุญาตดำเนินการทดสอบฝีมือ หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องให้ถ้อยคำ หรือข้อเท็จจริงหรือส่งเอกสาร หรือหลักฐานอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณาได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (1) หรือ (2) ให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง และให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

บัตรประจำตัวนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด

3.3 บทกำหนดโทษ

ในการแสวงหาพยานหลักฐานในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่ พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับบริษัทจัดหางานหรือบุคคลที่ถูกกล่าวหาการกระทำความผิด สำหรับกรณีที่ไม่ให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน ตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 มีบทลงโทษ ดังนี้

(1) มาตรา 89 ผู้ใดขัดขวางนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่ ตามมาตรา 67 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) มาตรา 90 ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่ ตามมาตรา 67 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

(3) มาตรา 90 ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของนายทะเบียน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 67(3) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

กรอบในการวิเคราะห์

แนวคิด ทฤษฎี และมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- แนวคิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
- ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง
- ทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลาง
- ทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลาง
- ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน
- อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000
- มาตรการสืบสวนสอบสวนของสหรัฐอเมริกา
- พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528

มาตรการที่เหมาะสมในการรวบรวมพยานหลักฐานในการรับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ พบว่า ปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 มีดังนี้

การกำหนดมาตรการในการสืบสวนข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่ในการรับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อวัตถุประสงค์ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษตามกฎหมาย แต่ด้วยสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ที่มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้อาชญากรมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการกระทำความผิดโดยอาศัยเทคโนโลยีมากขึ้น โดยเฉพาะกรณีหลอกลวงแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในต่างประเทศ พบว่า กลุ่มอาชญากรรมอาศัยช่องว่างทางกฎหมายและเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสังคมออนไลน์ (social media) มาเป็นเครื่องมือในการหลอกลวงแรงงานไทย โดยผ่านการโฆษณา ชักชวน ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก ไลน์ และอื่น ๆ ซึ่งกระทำกันเป็นขบวนการ และมีวิธีการลอบยาที่สลับซับซ้อน และสั่งการอย่างเป็นขั้นตอนโดยนายหน้าหรือสายทำหน้าที่เชื่อมโยง เพื่อฉ้อฉลปิดบังข้อเท็จจริงบางส่วนหรือทั้งหมด เพื่อให้ได้ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจากคนหางานหรือแรงงานที่จะเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ได้กำหนดผู้เสียหายร้องทุกข์กล่าวโทษแก่ผู้กระทำความผิดต่อเจ้าหน้าที่ในการรับเรื่องร้องทุกข์สำหรับคดีอาญาที่คนหางานได้ถูกหลอกลวงไปแต่มาตรการสืบสวนที่บัญญัติไว้ยังไม่เพียงพอที่จะนำมาปราบปรามผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งต้องอาศัยอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยคำร้องทุกข์จะต้องอาศัยอำนาจในการสืบสวนข้อเท็จจริงในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดและความจริงให้ปรากฏ

จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการอาญาในการสืบสวนข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่ในการรับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ให้มีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

ประการแรก: ปัญหามาตรการมีหนังสือเรียกพยานหลักฐานข้อมูลระบบสื่อสารโทรคมนาคมหรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรือบัญชีธนาคาร

พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ได้กำหนดอำนาจในการสืบสวนข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์สำหรับกรณีที่พบลักษณะการกระทำความผิดต่าง ๆ ที่กระทำโดยบริษัทจัดหางาน หรือนายหน้า หรือบุคคลอื่นในกรณีคนหางานสมัครงานแล้วไม่ได้ไปทำงาน หรือถูกหลอกลวงว่าสามารถจัดส่งไปทำงานได้ หรือได้รับการจัดส่งไปทำงานแล้วปรากฏว่าไม่ได้รับค่าจ้าง สวัสดิการ หรือสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ตรงตามที่กำหนดไว้ในสัญญาจัดหางาน เหล่านี้สามารถร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อขอให้ช่วยเหลือตามกฎหมาย ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการให้ตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 มาตรา 67(3) มีอำนาจเรียกหรือสั่งให้ผู้รับอนุญาตจัดหางาน ผู้จัดการ ตัวแทนจัดหางานลูกจ้างคนหางานผู้ส่งคนไปฝึกงาน คนฝึกงาน ผู้รับอนุญาตดำเนินการทดสอบฝีมือ หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องให้ถ้อยคำหรือ ข้อเท็จจริงหรือส่งเอกสาร หรือหลักฐานอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณาได้

เมื่อพิจารณาจากรูปแบบลักษณะในการกระทำความผิดที่อาศัยการโฆษณา ชักชวน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และแอปพลิเคชันอื่น ๆ เพื่อหลอกลวงแรงงานไทยที่มีความต้องการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ได้ไปซึ่งทรัพย์สินของแรงงานไทยที่ถูกหลอกลวง เป็นรูปแบบการกระทำความผิดที่มีโครงสร้างที่เป็นลักษณะอาชญากรรมองค์กร โดยอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกระทำความผิด

อันเป็นลักษณะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีการใช้กลอุบายวิธีการที่สลับซับซ้อนและมีการสั่งการอย่างเป็นขั้นตอน และสอดคล้องกับความหมายที่กำหนดในตามความหมายในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000-- UNTOC) ที่อาชญากรองค์กรจะต้องมีการแบ่งหน้าที่กันและอำนาจรูปแบบการกระทำความผิดเพื่อให้ตรวจพยานหลักฐานและสอบความเชื่อมโยงการกระทำความผิดได้ยากขึ้น ดังนั้น ลักษณะวิธีการที่บริษัทจัดหางานหรือนายหน้าหรือสายที่มีลักษณะเข้ามาอำพรางใช้กลอุบายหลอกลวงชักจูงให้แรงงานไปทำงานต่างประเทศเสนอให้ผลตอบแทนและสวัสดิการที่ดี มีข้อจำกัดทางคุณสมบัติน้อย โดยรูปแบบวิธีการหลอกลวงแรงงานไทยไปทำงานในต่างประเทศนั้น มีทั้งดำเนินการโดยบริษัทจัดหางานซึ่งจดทะเบียนถูกต้อง แต่ใช้วิธีการฉ้อฉลปิดบังข้อเท็จจริง บางส่วนหรือทั้งหมด หรือใช้สายหรือนายหน้าเป็นเครื่องมือร่วมกันหลอกลวงหรือจัดหางานโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงจำเป็นต้องนำมาตรึงการสืบสวนสอบสวนที่เหมาะสมมาเป็นแนวทางเพื่อเป็นวิธีปฏิบัติการสืบสวนสอบสวน ประกอบกับมาตรการการสืบสวนสอบสวนของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดลักษณะการสืบสวนสอบสวนในที่เป็นการผิดเกี่ยวกับการหลอกลวง ฉ้อโกง โดยการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อแกะรอยทรัพย์สินหรือธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทางการเงินเพื่อนำไปสู่พยานหลักฐานที่อาจจะบ่งชี้ผู้กระทำความผิด และขยายผลความเชื่อมโยงการดำเนินการผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในที่อยู่เบื้องหลัง โดยมีมาตรการอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากการใช้หมายค้นและเครื่องมืออย่างอื่นเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของการกระทำความผิดทางอาญา และการใช้วิธีการสอบปากคำ โดยผู้สืบสวนจะได้รับฟังถ้อยคำโดยสมัครใจของผู้ต้องสงสัยและพยาน

บุคคล ซึ่งหากในกรณีที่ผู้ต้องสงสัยหรือพยานบุคคลไม่สมัครใจในการให้ปากคำนั้น อาจต้องดำเนินการกำหนดบทลงโทษเพื่อนำมาประกอบกับพยานหลักฐานอันจะเป็นการช่วยยืนยันในเรื่องคำให้การและคำแถลงรายงานการสอบปากคำที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงสืบสวนสอบสวนและความทรงจำให้เหตุการณ์ต่าง ๆ ของพยานบุคคลในระหว่างการดำเนินคดีตามกฎหมายอาญาทั้งติดตามยึดทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไปให้กับผู้เสียหาย

เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 มาตรา 67(3) มีการกำหนดมาตรการสืบสวนข้อเท็จจริงให้เจ้าพนักงานมีอำนาจเรียกบุคคลให้มาพบ กับเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่ง เพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ในการรับเรื่องราวร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ไว้พบว่ายังไม่สามารถที่จะแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ระบบสื่อสารโทรคมนาคม หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์และรายการบัญชีธนาคารให้มีความชัดเจนได้ เนื่องจากพยานหลักฐานเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลง ทำลาย เปลี่ยนสภาพไปจากเดิมโดยง่ายตามเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้น ซึ่งรูปแบบข้อมูลพยานหลักฐานการลงทะเบียนผู้ใช้งานระบบสื่อสารโทรคมนาคม หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดใช้เป็นเครื่องมือและอุปกรณ์รวมทั้งเอกสารรายการบัญชีธนาคารที่เกี่ยวข้อง มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพิสูจน์ความเชื่อมโยงและความเกี่ยวพันของผู้ร่วมกระทำความผิด ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะกระทำความผิดอาชญากรรมที่เป็นองค์กร จึงควรมีการกำหนดอำนาจในการสืบสวนข้อเท็จจริงในการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม โดยให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น หรือผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดกล่าวเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น และเมื่อได้รับ

คำสั่งแล้วให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น หรือผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด มีหน้าที่ส่งข้อมูลดังกล่าวให้แก่ผู้ส่งภายในระยะเวลาที่ผู้ส่งกำหนด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสืบสวนข้อเท็จจริงในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ และวินิจฉัยร้องทุกข์ ในคดีความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 มากขึ้น

ประการที่สอง: ปัญหาอำนาจการตรวจค้น

การตรวจค้นเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานที่มีความสำคัญประการหนึ่งและเป็นมาตรการตรวจค้นเป็นมาตรการที่จำเป็นอันจะได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ในการกระทำความผิดเป็นการใช้อำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานได้อย่างทันทั่วที่ ลดโอกาสที่ผู้กระทำความผิดทำลายพยานเอกสาร พยานวัตถุ และสามารถยึดพยานเอกสาร พยานวัตถุ รวมทั้งการยึดและตรวจสอบระบบข้อมูลคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์สื่อสารและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นด้วย ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 มาตรา 67(1) กำหนดให้มีอำนาจเข้าไปในสำนักงานหรือสถานที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานการฝึกงาน หรือการทดสอบฝีมือในเวลากลางวันหรือในขณะทำการ เพื่อตรวจสอบและควบคุม และ (2) กำหนดให้มีอำนาจยึดหรืออายัดสมุดทะเบียน บัญชี เอกสารหรือหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานการฝึกงานหรือการทดสอบฝีมือ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิด

เมื่อได้พิจารณาจากลักษณะการกระทำความผิดรูปแบบวิธีการที่มีลักษณะคล้ายคลึงอาชญากรรมที่เป็นองค์กร ซึ่งตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000) ได้กำหนด

ความหมายและลักษณะอย่างชัดเจน โดยจะต้องมีการแบ่งหน้าที่กันทำ และมีการอำพรางรูปแบบการกระทำความผิด เพื่อให้ทำให้ตรวจสอบความเกี่ยวพันเชื่อมโยงระหว่างผู้กระทำความผิดได้ยาก ทั้งยังมีการกำหนดหน้าที่ลำดับการสั่งการอย่างเป็นขั้นตอน โดยนำเอาเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีส่วนในการกระทำความผิด ดังนั้น พยานหลักฐานที่จะพิสูจน์การกระทำความผิดที่ได้จากการตรวจค้น ส่วนใหญ่จึงมีลักษณะพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในการสื่อสาร คอมพิวเตอร์และรายการทางการเงิน ซึ่งยากแก่การตรวจค้นพบได้โดยง่าย และมีวิธีการปกปิดซุกซ่อนอย่างดี ซึ่งลำพังเพียงการตรวจยึดพยานเอกสารที่เป็นแผ่นกระดาษ วัตถุพยานต่าง ๆ เท่านั้นยังไม่เพียงพอ โดยสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดมาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (compulsory measures to obtain evidence) การใช้หมายค้นและเครื่องมืออย่างอื่นเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของการกระทำความผิดทางอาญาที่มีอาจได้รับโดยใช้มาตรการอื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างทันทั่วที่ ลดโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะทำลายเอกสารและพยานหลักฐานนั้น ซึ่งผู้สืบสวนจะต้องดำเนินการยึดและตรวจสอบระบบคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่นด้วย

เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 มาตรา 67(1) และ (2) มีการกำหนดมาตรการสืบสวนข้อเท็จจริงให้เจ้าพนักงานมีอำนาจเข้าไปในสำนักงานหรือสถานที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานการฝึกงาน หรือการทดสอบฝีมือในเวลากลางวันหรือในขณะทำการ เพื่อตรวจสอบและควบคุม และยึดหรืออายัดสมุดทะเบียน บัญชี เอกสารหรือหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานการฝึกงานหรือการทดสอบฝีมือ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิด เป็นวิธีการค้นเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง ตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งไม่ได้กำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจค้นยานพาหนะ เพื่อการแสวงหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ พยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลการสื่อสาร ข้อมูลทางบัญชี หรือข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ พยานหลักฐานเหล่านี้สามารถทำลายเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจค้นเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพยานหลักฐานโดยศาลรับฟังลงโทษได้

บทสรุป

ผลจากการวิเคราะห์ปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ได้บทสรุป ดังนี้

1. ในการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดไม่สามารถจัดส่งคนไทยไปทำงานยังต่างประเทศได้ หรือหลอกลวงว่าสามารถจัดส่งคนไทยไปทำงานในต่างประเทศเหล่านี้เป็นรูปแบบอาชญากรรมองค์กรซึ่งสอดคล้องกับลักษณะความหมายที่อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000) บัญญัติไว้ เช่นนี้ การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อจะพิสูจน์การกระทำความผิด จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการในการสืบสวนเป็นการเฉพาะ ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 มาตรา 67(3) มีการกำหนดมาตรการสืบสวนข้อเท็จจริงให้เจ้าพนักงานมีอำนาจเรียกบุคคลให้มาพบ กับเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่ง เพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ในการรับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ไว้ จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการ

มีหนังสือเรียกพยานหลักฐานข้อมูลระบบสื่อสารโทรคมนาคม หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือบัญชีธนาคาร เจ้าหน้าที่อำนาจสั่งให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น หรือผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดกล่าวเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น และเมื่อได้รับคำสั่งแล้วให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น หรือผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมีหน้าที่ส่งข้อมูลดังกล่าวให้แก่ผู้สั่งภายในระยะเวลาที่ผู้สั่งกำหนด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสืบสวนข้อเท็จจริงในการรับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ ในคดีความผิดอาญามากขึ้น

2. มาตรการตรวจค้นเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 มาตรา 67(1) และ (2) กำหนดมาตรการสืบสวนข้อเท็จจริงให้เจ้าพนักงานมีอำนาจเข้าไปในสำนักงานหรือสถานที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานการฝึกงาน หรือการทดสอบฝีมือในเวลากลางวันหรือในขณะทำการเพื่อตรวจสอบและควบคุมและยึดหรืออายัดสมุดทะเบียน บัญชี เอกสารหรือหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางาน การฝึกงาน หรือการทดสอบฝีมือ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิด อันเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ซึ่งพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลการสื่อสาร ข้อมูลทางบัญชี หรือข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ พยานหลักฐานเหล่านี้สามารถทำลายเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและซุกซ่อนได้ง่าย จึงจำเป็นต้องกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าตรวจค้นได้ทั้งเวลากลางวันและเวลากลางคืน โดยมีอำนาจตรวจค้นเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของผู้กระทำความผิดที่เป็นลักษณะองค์กรและนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพยานหลักฐานที่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้

ข้อเสนอแนะ

1. กำหนดให้อำนาจเพิ่มเติมแก่เจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ในการมีหนังสือเรียกพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลระบบสื่อสารโทรคมนาคม หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือบัญชีธนาคาร แก่เจ้าหน้าที่อำนาจสั่งให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น หรือผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด
2. กำหนดให้อำนาจเพิ่มเติมแก่เจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์และวินิจฉัยร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติ

จัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 อำนาจเข้าตรวจค้นได้ทั้งเวลากลางวันและเวลากลางคืน โดยมีอำนาจตรวจค้นเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของผู้กระทำความผิดที่เป็นลักษณะองค์กรและนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพยานหลักฐานที่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้

3. กำหนดบทลงโทษเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐในการช่วยเหลือ หรือสนับสนุนผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 เป็นการเฉพาะ

References

- Bernard, T. J. (2024). *Edwin Sutherland: American criminologist*. Retrieved from <https://www.britannica.com/biography/Edwin-Sutherland>
- Department of Employment. (2017). *Management strategy for sending job seekers to work abroad 2017-2021*. Author. [In Thai]
- Department of Employment. (2020). *The Office of the Provincial Administrative Organization reveals statistics on strict controls on recruiters/recruiters tricking people into working abroad for 3 years*. Retrieved from https://www.doe.go.th/prd/main/news/param/site/1/cat/7/sub/0/pull/detail/view/detail/object_id/35411 [In Thai]
- PPTV36. (2023). *Top 5 markets that are most popular with Thai workers after COVID-19*. Retrieved from <https://www.pptvhd36.com/wealth/economic/194463> [In Thai]
- Ryder, N. (2011). *Financial crime in the 21st century: Law and policy*. Edward Elgar.
- The Financial Action Task Force. (2012). *FATF report: Operational issues financial investigations guidance*. Author.